

Теорія та історія державного управління

УДК 351

Цимбал Богдан Михайлович

*докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України*

Tsymbal Bohdan

*Doctoral Student of the
National University of Civil Defense of Ukraine*

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ
ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**THE MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF PERSONAL
SECURITY IN THE CONTEXT OF THE STATE AND LEGAL POLICY
OF UKRAINE**

Анотація. У статті здійснено комплексне наукове обґрунтування та дослідження проблематики визначення сутності та особливостей механізму публічного управління безпекою особистості в контексті державно-правової політики України. Акцентовано увагу на тому, що проблема вдосконалення державної політики та управління у сфері безпеки об'єктивно існує і до її вирішення мають бути залучені професіонали, кваліфіковані експерти від громадянського суспільства та наукового середовища, а також має бути використано позитивний досвід зарубіжних держав. Показано, що в умовах державно-правових реформ та перетворень в контексті глобалізації здійснюється активний процес трансформації та реформування традиційних та вже усталених принципів державності, що прямо та опосередковано відображають окремі поняття

та індикатори державної політики та особливостей державного управління у тій чи іншій сфері.

Зроблено висновок про те, що у тому стані, в якому людина, суспільство і держава перебувають постійно, безпека стає цільовою установкою, адже саме безпека визначає спрямованість та зміст відповідної діяльності, що має пріоритетне значення по відношенню до всіх інших видів доцільної діяльності, яку називають державною політикою у сфері забезпечення безпеки. Відтак, мета забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави полягає у досягненні стану захищеності та стійкості національних життєво-важливих інтересів від зовнішніх і внутрішніх, реальних та потенційних загроз у конкретно-історичній обстановці як основної умови нормального функціонування та прогресивного розвитку особистості, суспільства та держави.

Ключові слова: публічне управління, механізми публічного управління, людський фактор, безпека людини, управління безпекою людини.

Анотація. В статті здійснено комплексне наукове обґрунтування та дослідження проблематики визначення сутності та особливостей механізму публічного управління безпекою в контексті державно-правової політики України. Акцентовано увагу на тому, що проблема удосконалення державної політики та управління в сфері безпеки об'єктивно існує та її вирішенню повинні бути залучені фахівці, кваліфіковані експерти з громадянського суспільства та наукової спільноти, а також повинен бути використаний позитивний досвід зарубіжних держав. Показано, що в умовах державно-правових реформ та трансформацій в контексті глобалізації здійснюється активний процес трансформації та реформування традиційних і вже встановлених принципів державності, прямо

и косвенно отражающих отдельные понятия и индикаторы государственной политики и особенностей государственного управления в той или иной сфере.

Сделан вывод о том, что в том состоянии, в котором человек, общество и государство находятся постоянно, безопасность становится целевой установкой, ведь именно безопасность определяет направленность и содержание соответствующей деятельности, что имеет приоритетное значение по отношению ко всем другим видам целесообразной деятельности, которую называют государственной политикой в области обеспечения сохранности. Следовательно, цель обеспечения безопасности личности, общества и государства состоит в достижении состояния защищенности и устойчивости национальных жизненно важных интересов от внешних и внутренних, реальных и потенциальных угроз в конкретно-исторической обстановке как основного условия нормального функционирования и прогрессивного развития личности, общества и страны.

Ключевые слова: *публичное управление, механизмы публичного управления, человеческий фактор, безопасность человека, управление безопасностью человека.*

Summary. *The article provides a comprehensive scientific justification and research of the issues of determining the essence and features of the mechanism of public management of personal safety in the context of the state and legal policy of Ukraine. Attention is focused on the fact that the problem of improving state policy and management in the field of security objectively exists and professionals, qualified experts from civil society and the scientific environment should be involved in its solution, and the positive experience of foreign countries should also be used. It is shown that in the conditions of state-legal reforms and transformations in the context of globalization, an active process of*

transformation and reformation of traditional and already established principles of statehood is carried out, which directly and indirectly reflect certain concepts and indicators of state policy and features of state administration in one or another sphere.

It was concluded that in the state in which a person, society and the state are constantly, security becomes a target setting, because it is security that determines the direction and content of the relevant activity, which has priority in relation to all other types of expedient activity, which is called state policy in the field of security. Therefore, the goal of ensuring the security of the individual, society and the state is to achieve a state of protection and stability of national vital interests from external and internal, real and potential threats in a specific historical situation as the main condition for normal functioning and progressive development. individuals, society and the state.

Key words: *public administration, mechanisms of public administration, human factor, human security, human security management.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах державно-правових реформ та перетворень в контексті глобалізації здійснюється активний процес трансформації та реформування традиційних та вже усталених принципів державності, що прямо та опосередковано відображають окремі поняття та індикатори державної політики та особливостей державного управління у тій чи іншій сфері. Це пов'язано з тим, що уніфікація одних аспектів державно-суспільного життя так чи інакше тягне за собою реформування інших. Розвиток та наповнення сутності державного управління в умовах піднесення європейських цінностей та стандартів, а також переосмислення фундаментальних ідей про сутність держави, які зародились ще в період становлення перших стародавніх держав, набуває особливо-важливого значення, а людини, її

життя, честь і гідність, особиста безпека – постають основоположним аспектом в контексті формування механізмів публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління, становлення та функціонування системи безпеки загалом і безпеки особистості зокрема присвячено праці як вітчизняних, так і закордонних учених таких як З. Бзежинського, О. Бондаренка, В. Горбуліна, І. Грицяка, С. Домбровської, С. Полторака, А. Помази-Пономаренко, О. Радченка, Г. Ситника, В. Торічного, Дж. Ховорса, Д. Юрковського та ін. Водночас, питання пов'язані із комплексним науковим обґрунтуванням та дослідження сутності й особливостей механізму публічного управління безпекою особистості в контексті державно-правової політики України ще не отримали належного теоретико-прикладного обґрунтування та аналізу.

Внаслідок чого **метою** даної статті є наукове обґрунтування та дослідження проблематики механізму публічного управління безпекою особистості в контексті державно-правової політики України.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, поняття «держава» та «безпека» пов'язані нерозривно. Перспективи розвитку вітчизняної державності багато в чому будуть визначатися здатністю держави і суспільства сформувати систему заходів забезпечення безпеки, адекватну рівню загроз, що виникають. Цю закономірність виразно сформулювали у своєму словнику Брокгауз та Ефрон, вказуючи, що необхідність у безпеці викликає до життя держава, у цій необхідності держава знаходить найголовніше роз'яснення свого існування, вона ж вказує державі основну її мету та призначення». Перші спроби осмислення стану та сутності безпеки відзначаються у філософській та політичній думці античних авторів, зокрема у філософії стоїцизму. У пізніший період проблеми безпеки досліджували Ш. Л. Монтеск'є та Ж. Ж. Руссо. Термін «безпека» вперше був вжитий у словнику Робера в 1190 р. і означав «спокійний стан духу» [1, с. 13]. Томас Гоббс у відомому творі «Левіафан, або Матерія, форма і влада

держави церковного чи громадянського» зробив спробу встановлення інституційних суб'єктів, що реалізують цю функцію, підкресливши, що забезпечення безпеки є головною метою держави. Справді, саме прагнення держави забезпечити «статус-кво» існуючого режиму та безпеку правлячої еліти викликало появу спеціальної функції – забезпечення безпеки, а згодом спричинило організаційне оформлення структур, відповідальних за цю важливу справу [2, с. 240-241].

Спочатку забезпечення безпеки не виділялося в відокремлену функцію держави і обмежувалося в основному створенням умов для матеріального та духовного благополуччя людей. Лише до XVII ст. у загальному комплексі поліцейських завдань відзначається діяльність держави щодо забезпечення зовнішньої та внутрішньої безпеки. У XVII-XVIII ст. в більшості європейських країн утвердилася точка зору, що саме держава через систему юридичних приписів і механізмів їх реалізації є гарантом безпеки. У концептуальному контексті безпека стала розумітися як забезпечення відповідними державними органами та організаціями стану відсутності реальної небезпеки. Як основна цінність і невід'ємне право людини безпека стала розглядатися після перемоги третього стану в Англії, США, Франції, коли численні революції та війни, що вразили західну цивілізацію, формування професійної, а потім і організованої злочинності, зажадали адекватних цим викликам змін у розумінні сутності безпеки, її об'єкта та методів забезпечення. Таким чином, варто зауважити, що до XIX ст. склалися дві основні концепції забезпечення безпеки: перша – мала в своїй основі постійний і тотальний нагляд за громадянами зі сторони політичної поліції, наділеної широкими правами, що дозволяють втручатися у всі сфери життя суспільства, найчастіше порушуючи права і свободи особистості; друга – відбивала буржуазні відносини і зводилася до того, що держава зобов'язана створювати умови для безпеки своїх громадян і досягати подібного стану за рахунок ініціативи кожного з них.

У ХХ ст. уточнення сутності поняття безпеки та її видів було продовжено Абрахамом Гарольдом Маслоу, який запропонував розглядати це поняття як одну з життєво-важливих потреб людини, зазначивши, що у повсякденній свідомості уявлення про безпеку перебувають швидше на рівні почуттів, чуттєвих образів, ніж на рівні рефлексії. Дотримуючись логіки Маслоу, безпека може бути характеристикою стану (властивості, якості) суб'єкта, спрямованої на себе: наприклад, безпека людського життя, безпека оточення людини (відсутність загроз ззовні), і спрямованої «ззовні», на якийсь об'єкт, наприклад, безпечний притулок або укриття, безпечне пересування тощо. Таким чином, зміст поняття «безпека» залежить від контексту, в якому воно використовується [3, с. 80].

Узагальнюючи вищевикладене, можна виділити основний підхід до визначення сутності поняття «безпека», яке може розглядатися як результат кінцевої мети діяльності із забезпечення безпеки. Причому такий розгляд може здійснюватися у широкому та вузькому значенні поняття, так, у вузькому сенсі «безпека» може бути визначена як відсутність небезпеки, що відповідає трактуванню даного терміну, даного Ж.П. Робером, В.І. Далем, тоді як у реальному житті подібне визначення має умовний, можна сказати «утопічний» характер, оскільки забезпечити на практиці гарантовану відсутність загроз безпеці, не розкриваючи, яким шляхом і силами яких суб'єктів це буде здійснено, практично неможливо. В той же час, трактування безпеки в широкому сенсі поняття – забезпечення відсутності реальної небезпеки відповідними державними органами та організаціями, видається більш реалістичною, а отже, кращою. Подібна діяльність передбачає використання системного підходу та формування складної системної організації механізму забезпечення безпеки. У цьому контексті поняття «безпека» може розглядатися як системно-організована діяльність з формування механізму управління безпекою, спрямованого на виявлення, запобігання та припинення зовнішніх та внутрішніх загроз безпеці [4, с. 38].

Поняття «безпека» може розглядатися як процес забезпечення безпеки. Справді, стан безпеки асоціюється із здійсненням функції захисту життєво-важливих інтересів особистості, суспільства та держави. При цьому безпека розглядається як безперервно реалізований комплекс заходів щодо протидії різним загрозам безпеці, відтак, щоб забезпечити безперервний перебіг цього процесу, виключити можливі ускладнення відносин та непорозуміння між суб'єктами процесу, мають бути вироблені прийнятні принципи відносин між учасниками процесу, сформовано нормативно-правову базу, забезпечено випереджувальне виявлення та блокування факторів, що формують загрози безпеці [5, с. 202-203]. Безперечно, для людства безпека має форму внутрішньої цінності, що реалізує себе в індивідуальній та суспільній свідомості. Можливість жити в суспільстві, не наражаючи себе на різні ризики та небезпеки, є істотним привілеєм людського буття. Причому цей привілей має універсальний характер [6, с. 500].

Державна політика у сфері забезпечення безпеки визначається законодавцем як частина внутрішньої та зовнішньої політики і є сукупністю скоординованих і об'єднаних єдиним задумом політичних, організаційних, соціально-економічних, військових, правових, інформаційних, спеціальних та інших заходів. Важливою проблемою, пов'язаною з удосконаленням державної політики та управління у сфері безпеки, є необхідність мінімізувати кількість суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, уповноважених здійснювати такі оперативно-розшукові заходи, як прослуховування телефонних переговорів, зняття інформації з технічних каналів зв'язку, контроль поштових відправлень, телеграфних та інших повідомлень, відеоспостереження та аудіоконтроль, які здійснюються за допомогою електронних засобів. Матеріали даних все частіше фігурують у засобах масової інформації не як засоби викриття об'єктів протиправної діяльності, а як інструменти компрометації конкретних політиків,

правоохоронців, представників бізнесу, правозахисників, а також як інструменти переділу власності. Проблема вдосконалення державної політики та управління у сфері безпеки об'єктивно існує і до її вирішення мають бути залучені професіонали, кваліфіковані експерти від громадянського суспільства та наукового середовища, а також має бути використано позитивний досвід зарубіжних держав.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що у тому стані, в якому людина, суспільство і держава перебувають постійно, безпека стає цільовою установкою, адже саме безпека визначає спрямованість та зміст відповідної діяльності, що має пріоритетне значення по відношенню до всіх інших видів доцільної діяльності, яку називають державною політикою у сфері забезпечення безпеки. Відтак, мета забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави полягає у досягненні стану захищеності та стійкості національних життєво-важливих інтересів від зовнішніх і внутрішніх, реальних та потенційних загроз у конкретно-історичній обстановці як основної умови нормального функціонування та прогресивного розвитку особистості, суспільства та держави.

Література

1. Помаза-Пономаренко А.Л. Стратегія як засіб стабільного розвитку України. *International scientific journal*. 2015. № 7. С. 12-15.
2. Грішнова О. А. Людський розвиток : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 308 с.
3. Ларіна Я., Брацлавська О. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 248 с.
4. Ковальчук В. Інвестування в людський капітал як фактор інноваційного розвитку економіки України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2016. Вип. 2 (15). С. 33-40.
5. Авер'янов В. Б. Державне управління : теорія і практика. Київ :

Юрінком Інтер, 1998. 432 с

6. Панченко О. А. Інформаційна безпека особистості: монографія. Київ : КИТ, 2011. 672 с.

References

1. Pomaza-Ponomarenko A.L. (2015). Strategy as a means of stable development of Ukraine [Stratehiya yak zasib stabil'noho rozvytku Ukrayiny]. International scientific journal. 7, 12–15. [in Ukrainian].
2. Grishnova, O.A. (2006). *Lyuds'kij rozvitok [Human development]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
3. Larina, Ya., & Braclavs'ka, O. (2012). *Rozvitok lyuds'kogo kapitalu v umovah globalizacii [Development of human capital in the context of globalization]*. Kyiv: VC «Akademiya» [in Ukrainian].
4. Koval'chuk, V. (2016). Investuvannya v lyuds'kij kapital yak faktor innovacijnogo rozvitku ekonomiki Ukrainy [Investing in human capital as a factor in the innovative development of Ukraine's economy]. *Social'no-ekonomichni problemi i derzhava – Socio-economic problems and the state*, 2, 33-40 [in Ukrainian].
5. Averianov V.B. (1998). *Derzhavne upravlinnia: teoriia i praktyka [Public administration: theory and practice]*, Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
6. Panchenko O.A. (2011), *Informacijna bezpeka osobystosti: monohrafija [Personal information security: monograph]*, Kyiv: KIT. [in Ukrainian].